ASSOCIATION OF GAMBLING PROVIDERS MONTENEGRO

Broj 3

Podgorica 4. 11. 20

USTAVNI SUD CRNE GORE
U-III br.11/18
30. oktobar 2020. godine
Podgorica

NVO "UDRUŽENJE PRIREĐIVAČA IGARA NA SREĆU"

Podgorica, Rimski trg br. 50

U prilogu ovog akta dostavljamo vam Odluku Ustavnog suda u predmetu U-III br.11/18 od 30. septembra 2020. godine.

GENERALNA SEKRETARKA
dr Biljana Damjanović

Ustavni sud Crne Gore, u Drugom vijeću za meritorno odlučivanje o ustavnim žalbama, u sastavu: sudija Desanka Lopičić, predsjednica Vijeća i sudije Milorad Gogić i Hamdija Šarkinović, članovi Vijeća, na osnovu odredaba člana 149. stav 1. tačka 3. Ustava Crne Gore i člana 48. tačka 10. Zakona o Ustavnom sudu Crne Gore (»Službeni list Crne Gore«, br. 11/15.), na sjednici Vijeća od 30. septembra 2020. godine, donio je

O D L U K U

ODBIJA SE ustavna žalba.

O b r a z l o ž e n j e

I POSTUPAK PRED USTAVNIM SUDOM

1. Sava Grbović, NVO "Udruženje priređivača igara na sreću" i Sandra Milić, svi iz Podgorice, koje zastupa punomoćnik AOD "IUSTITIA", advokat Vladan S. Bojić i drugi, iz Podgorice, podnijeli su blagovremenu i dozvoljenu ustavnu žalbu protiv presude Vrhovnog suda Crne Gore, Rev.br. 643/17, od 04. oktobra. 2018. godine, zbog povrede prava iz članova 6 i 8 st.1, članova 9 i 10 st. 2, članova 17,19, 23 i 28 st.1 i 2 i člana 32 Ustava Crne Gore, člana 6 st. 1 i člana 14. Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda i člana 1 Protokola broj 12 uz Konvenciju.

1.1. U ustavnoj žalbi je, u suštini, navedeno: da je Vrhovni sud u svojoj odluci, Rev.br. 643/17, od 04. oktobra. 2018. godine, a u vezi parničnog postupka koji se vodio kod Osnovnog suda u Podgorici P.br. 3403/15, od 14. januara 2016. godine i Višeg suda u Podgorici, Gž.br. 1146/16-13, od 03. februara 2017. godine, povrijedio pravo podnosilaca ustavne žalbe na obrazloženu presudu, sadržano u članu 32 Ustava Crne Gore i članu 6 st. 1 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda. Ovo stoga, što je obrazloženje presude bez ijednog razumnog odgovora na ključne argumente, po pravdu zastrašujuće, a odluka suda je potkazivačka i čini sistem pravnih vrijednosti i samo pravo nestabilnim. Dalje je navedeno, da nisu ispunjeni kumulativni uslovi za ograničenje subjektivnog prava na ugled, čast i dostojanstvo podnosilaca ustavne žalbe, jer se subjektivna prava ličnosti ne smiju proizvoljno i samovlasno ograničavati, a u konkretnom slučaju, to ograničenje je bilo apsolutno diskriminatorsko, nelegalno i nelegitimno. Konkluzivno stanovište suda da u postupku nisu utvrđena lična svojstva spram kojih bi se došlo do zaključka o diskriminaciji, pokazuje ozbiljnu fraudoloznost suda, jer su „pripadanje ili nepripadanje političkoj partiji ili drugoj organizaciji", te kriminalizacija ličnosti tipa „bezbjedonosno interesantna ličnost" po doktrini Evropskog suda za ljudska prava, svakako lična svojstva koja su podnosioce ustavne žalbe u konkretnom slučaju stavila u diskriminisani položaj. Takođe je navedeno, da je Vrhovni sud Crne Gore svjesno izmiješao tematiku i namjerno zamijenio teze, jer je u konkretnom slučaju Skupština Crne Gore eksplicitnim i nejednakim postupanjem prema NVO UPIS, zbog ličnih svojstava jednog od podnosilaca ustavne žalbe, kriminalizovala i ostale podnosioce u postupku pred redovnim sudovima, kao

i cijeli pravni entitet NVO UPIS. Ovo naročito, kada se ima u vidu da druge nevladine organizacije, kao što je MANS i njeni predstavnici, koji su uredno bili opunomoćeni nisu nikada bili protjerani iz Skupštine Crne Gore, niti je iko postavljao pitanja predstavnici te nevladine organizacije, Vanji Ćalović zašto je opunomoćila druga lica da je zastupaju na sjednicama odbora, pa se postavlja pitanje zašto isto pravilo ne važi i za NVO UPIS. Čast i ugled su pravna dobra koja prate čovjeka od rođenja do smrti i jedinstven su objekat pravne zaštite, a diskriminatorski postupci Skupštine Crne Gore dana 29. i 30. jula 2013. godine su teško narušila dostojanstvo i ugled podnosilaca ustavne žalbe u postupku pred redovnim sudovima, koje povređivanje je multiplikovano tabloidima, što će ostaviti posledice na cjelokupne njihove živote. Podnosioci ustavne žalbe su se pozvali i na presude Evropskog suda za ljudska prava: *Tolswtoy Miloslavsky protiv Ujedinjenog Kraljevstva, Steel i Morris protiv Ujedinjenog Kraljevstva i Lepojić protiv Srbije*. Konačno je predloženo da Ustavni sud usvoji ustavnu žalbu, ukine osporenu presudu i predmet vrati Vrhovnom sudu na ponovni postupak.

1.2. Ustavni sud, saglasno odredbi člana 149 stav 1 tačka 3 Ustava Crne Gore, odlučuje o ustavnoj žalbi zbog povrede ljudskih prava i sloboda zajemčenih Ustavom nakon iscrpljivanja svih djelotvornih pravnih sredstava. Prema odredbi člana 68 stav 1 Zakona o Ustavnom sudu Crne Gore, ustavna žalba može se podnijeti protiv pojedinačnog akta državnog organa, organa državne uprave, organa lokalne samouprave ili pravnog lica koje vrši javna ovlašćenja. U stavu 2 istog člana, propisano je da se ustavna žalba može podnijeti nakon iscrpljivanja djelotvornih pravnih sredstava, koja podrazumijevaju da je podnosilac ustavne žalbe u postupku iskoristio sva pravna sredstva na koja je imao pravo u skladu sa zakonom, uključujući i djelotvorna i vanredna pravna sredstva i druga posebna pravna sredstva koja mogu dovesti do izmjene pojedinačnog akta u korist podnosioca ustavne žalbe, odnosno do prestanka ili ispravljanja radnje, odnosno prekida nepostupanja državnog organa, organa državne uprave, organa lokalne samouprave, odnosno uprave, pravnog lica ili drugog subjekta koji vrši javna ovlašćenja.

1.3. U toku postupka pružanja ustavnosudske zaštite, povodom ispitivanja osnovanosti žalbe, u granicama istaknutog zahtjeva, Ustavni sud utvrđuje da li je podnosiocu ustavne žalbe povrijeđeno njegovo Ustavom zajemčeno pravo ili sloboda.

II ČINJENICE I OKOLNOSTI PREDMETA

2. Uvidom u spise predmeta, Ustavni sud je utvrdio sljedeće činjenice i okolnosti od značaja za odlučivanje u ovom ustavnosudskom predmetu:

2.1. Predmet spora, koji je prethodio ustavnosudskom postupku, jeste tužbeni zahtjev tužilaca Save Grbovića, NVO „Udruženje priređivača igara na sreću", Marka Piletića i Sandre Milić,da se utvrdi da je tužena Skupština Crne Gore, dana 29. i 30. jula 2013. godine diskriminatorski postupala prema tužiocima i da se zabrani tuženoj ponavljanje radnje diskriminacije prema istima, te da im se na ime naknade nematerijalne štete, zbog povrede

ugleda i prava ličnosti kao posledice akta diskriminacije, isplate iznosi i to: tužiocu prvog reda Savi Grboviću iznos od 100.000 eura, tužiocu drugog reda NVO UPIS iznos od 50.000 eura, tužiocu trećeg i četvrtog reda Marku Piletiću i Sandri Milić iznos od po 25.000 eura, sa zakonskom zateznom kamatom od presuđenja do isplate, sve u roku od 15 dana, po prijemu prepisa presude, kao i da u istom roku nadoknadi troškove postupka, pod prijetnjom prinudnog izvršenja, kao i da se obaveže tužena, da o svom trošku objavi presudu u svim štampanim medijima Crne Gore, kao i televizijskom programu, u primjerenom terminu na nacionalnom javnom servisu RT Crne Gore, u roku od 15 dana po prijemu prepisa presude, pod prijetnjom prinudnog izvršenja.

2.2 Svoj zahtjev tužioci temelje na tvrdnji, da su dana 29. jula 2013. godine, kao opunomoćeni predstavnici drugotužioca NVO UPIS, pristupili po pozivu Odbora za ekonomiju, finansije i budžet od 26. jula 2013. godine, radi učešća u raspravi Odbora, povodom uvođenja PDV-a, na igre na sreću, po prethodnoj inicijativi drugotužioca i NVO „Monte bet", te prikupljenih 18.340 potpisa građana Crne Gore i dva poslanika Skupštine Crne Gore. Dalje tvrde, da je dana 30. jula. 2013. tužiocima Savi Grboviću i Sandri Milić na „najperfidniji" način, onemogućeno učešće u raspravi navedenog Odbora, kada su isti „po nečijem nalogu na nasilan način" udaljeni iz Skupštine Crne Gore, pod „lažnim izgovorom" da nisu imali poziv za raspravu Odbora za ekonomiju, finansije i budžet, te da je taj poziv glasio samo na tužioca trećeg reda Marka Piletića, ali ne i na ostale tužioce, iako je diskreciono pravo svake NVO da sama odabere i ovlasti predstavnike koji će je zastupati. Dalje tvrde, da su za razlog takvog postupanja tužene saznali iz medija, koji su sve to „zlurado" dočekali, etiketiranjem podnosioca ustavne žalbe kao „bezbjedonosno interesantne osobe", na koji način je tužilac drugog reda javno „ocrnjen", kao i njegovi predstavnici, a diskriminatorski akti tužene su proizvod „paktiranja" ovlašćenih lica, vrlo izvjesno i predsjednika Skupštine Crne Gore zbog nepripadanja političkoj ideologiji njegove partije, sa jedne i „kuloarskih intriga" poslanika Nebojše Medojevića sa druge strane, jer je poslanik Medojević na predmetnoj sjednici odbora pomenuo da se u zgradi Skupštine Crne Gore nalaze „bezbjedonosno interesantna lica", misleći na podnosioca Savu Grboviča.

2.3. Prvostepenom presudom Osnovnog suda u Podgorici P.br. 4407/13, od 28. oktobra. 2014. godine u stavu I izreke utvrđeno je da je tužena Skupština Crne Gore dana 29. i 30. jula 2013. godine, diskriminatorski postupala prema tužiocima i zabranjeno je tuženoj ponavljanje radnje diskriminacije prema tužiocima. U stavu II izreke djelimično je usvojen tužbeni zahtjev, pa je tužena obavezana, da na ime naknade nematerijalne štete, tužiocima (podnosiocima ustavne žalbe), Savi Grboviću, NVO UPIS i Sandri Milić, zbog povrede ugleda i prava ličnosti, kao posledice akta diskriminacije, isplati iznose od po 4.000,00 eura, sa zakonskom zateznom kamatom od presuđenja do konačne isplate, sve u roku od 15 dana po pravosnažnosti presude, pod prijetnjom prinudnog izvršenja. Stavom III izreke obavezana je tužena da o svom trošku objavi presudu u svim štampanim medijima Crne Gore, kao i televizijskom programu u primjerenom terminu na nacionalnom javnom servisu RT Crne Gore, u roku od 15 dana po prijemu prepisa presude, pod prijetnjom prinudnog izvršenja. Stavom IV izreke odbijen je kao nesonovan tužbeni zahtjev tužilaca I,II

I IV reda, kojim je traženo da se tužena obaveže da tužiocima, iz istog osnova, isplati iznose od još 163.000,00 eura, od čega tužiocu Savi Grboviću iznos od još 96.000,00 eura, tužiocu NVO Upis iznos od još 46.000,00 eura i tužilji Sandri Milić iznos od još 21.000,00 eura, sa zakonskom kamatom od dana presuđenja do konačne isplate. Stavom V izreke odbijen je kao neosnovan tužbeni zahtjev tužioca Marka Piletića, kojim je traženo da se utvrdi da je organ tužene Skupštine Crne Gore dana 29. i 30. jula 2013. godine, diskriminatorski postupao prema ovom tužiocu i da se zabrani tuženoj ponavljanje radnje diskriminacije prema istom, kao i da se tužena obaveže da tužiocu na ime naknade nematerijalne štete zbog povrede ugleda i prava ličnosti kao posledice akta diskriminacije, isplati iznos od 25.000,00 eura, sa zakonskom kamatom od dana presuđenja, do konačne isplate. Stavom VI izreke obavezana je tužena da tužiocima I,II i IV reda naknadi troškove postupka u iznosu od 314,25 eura, u roku od 15 dana po pravosnažnosti presude, pod prijetnjom prinudnog izvršenja.

2.4. U obrazloženju presude je u suštini navedeno da verbalni akt tužene Skupštine Crne Gore, nije bio iniciran sprovođenjem određenog pravila ili prakse koja ima legitiman cilj i preuzimanje razumnih i nužnih sredstava za postizanje cilja, koji je dovoljno važan da bi se opravdalo zadiranje u prava tužilaca, već je isti posledica neprimjerenih i nadasve netačnih izjava o „bezbjedonosno interesantnom licu", jednog od poslanika i člana matičnog Odbora, Nebojše Medojevića, nakon okončanja prvog dana rada 22. Sjednice Odbora za ekonomiju, finansije i budžet, koje izjave su predočene široj javnosti putem štampanih i elektronskih medija i koje su poslužile kao izvor saznanja o dešavanjima u zgradi Parlamenta. Stoga, sud je našao da su u odnosu na tužioce I,II i IV reda ispunjeni uslovi iz čl. 26 st. 1 tač. 2 Zakona o zabrani diskriminacije, ali i stava 4 istog člana, obzirom da je akt diskriminacije dosegao vrhunac upoznavanjem šire javnosti sa ranije izloženim izjavama poslanika Skupštine Crne Gore Nebojše Medojevića, bez ikakve reakcije tužene u tom pravcu, sa kog razloga je odlučeno kao u izreci prvostepene presude. Dok je sa druge strane, tužbeni zahtjev tužioca III reda Marka Piletića u cjelosti neosnovan, jer je isti bez ikakvih ograničenja prisustvovao sjednici Odbora dana 29. i 30. jula 2013. godine.

2.5. Drugostepenom presudom Višeg suda u Podgorici Gž.br. 5311/14-13 od 16. juna 2015. godine u stavu I izreke, odbijena je, kao neosnovana, žalba tužioca trećeg reda Marka Piletića i potvrđena prvostepena presuda u dijelu izreke pod stavom V, dok je stavom II izreke, ukinuta prvostepena presuda u preostalom dijelu i predmet vraćen prvostepenom sudu na ponovno suđenje.

2.6. U obražloženju presude se u suštini navodi da tužioci nisu pružili nijedan dokaz za osnov diskriminacije, odnosno nejednako postupanje u odnosu na druga lica, a koje je vezano za neko lično svojstvo kao što je „bezbjedonosno interesantno lice" ili politička nepodobnost u smislu čl. 2 st. 2 Zakona o diskriminaciji.

2.7. U ponovnom postupku prvostepeni sud je u svojoj odluci, P.br. 3403/15, od 14. januara 2016. godine odbio u cjelosti tužbene zahtjeve tužilaca i odlučio da svaka stranka

snosi svoje troškove postupka, u bitnom navodeći da tužioci nisu dokazali osnov diskriminacije, te da je poziv za sjednicu odbora za ekonomiju, finansije i budžet od 29. jula. 2013. godine upućen Piletić Marku, pa u tom slučaju treba imati u vidu odredbu čl. 67 Poslovnika Skupštine Crne Gore, kojim je propisano da u radu odbora učestvuju predstavnici predlagača akta i podnosilac amandmana, te da u radu odbora po pozivu mogu učestvovati predstavnici Vlade, predstavnici naučnih i stručnih institucija, drugih pravnih lica i nevladinih organizacija, pa sa tim u vezi cijeneći navedenu odredbu sud nalazi da se u konkretnom slučaju predmetna norma ima tumačiti na način, da predstavnici navedenih pravnih subjekata mogu učestvovati u radu nekog odbora, samo ako su pozvani. S tim u vezi, nema kršenja prava tužioca NVO Upis, kojeg je na raspravi Odbora dana 29. i 30. jula. 2013 godine, zastupao njen pozvani predstavnik Marko Piletić.

2.8. Drugostepenom presudom Višeg suda u Podgorici, Gž.br. 1146/16-13, od 03. februara 2017. godine, odbijena je žalba tužilaca kao neosnovana i potvrđena prvostepena presuda. U obrazloženju presude, je u suštini navedeno da podnosioci Sava Grbović i Sandra Milić, nisu bili pozvani da učestvuju u radu skupštinskog Odbora za ekonomiju, finansije i budžet. Stoga, nisu ni imali pravo na kojem insistiraju, u skladu sa članom 67 Poslovnika Skupštine Crne Gore i članovima 7. stav 2. i 14 stav 1. Pravilnika o unutrašnjem redu u zgradi Skupštine, što samo po sebi isključuje postojanje akta diskriminacije.

2.9. Odlučujući po reviziji tužilaca,Vrhovni sud Crne Gore je osporenom presudom, Rev.br. 643/17, od 04. oktobra 2017. godine, odbio istu kao neosnovanu i potvrdio presudu Osnovnog suda u Podgorici, P.br. 3403/15, od 14. januara. 2016. godine. U obrazloženju presude je, u suštini, navedeno da su pravilno nižestepeni sudovi zaključili da tužioci nisu dokazali postojanje činjenica, iz kojih bi proizilazilo da je postojao bilo koji od zabranjenih vidova diskriminacije prema njima, te da je subjektivni doživljaj tužilaca da je onemogućavanje tužiocima I i III reda, da učestvuju u radu Skupštinskog Odbora, uzrokovano ličnim svojstvom tužioca I reda, kao „bezbjedonosno interesantne osobe" i njegovom nepripadanju političkoj ideologiji Predsjednika Skupštine Crne Gore, koje okolnosti nisu potvrđene činjenicama i izvedenim dokazima i iste ne mogu biti valjan osnov za zaključak o postojanju diskriminacije, na koju tužioci neosnovano ukazuju revizijom. Stoga je, vrhovni sud našao da je pravilan zaključak nižestepenih sudova da onemogućavanje tužiocima I i III reda da učestvuju u radu Skupštinskog Odbora ne predstavlja ni uznemiravanje tužilaca u smislu čl. 7 Zakona o zabrani diskriminacije, već postupanje organa tuženog u skladu sa odredbama člana 67. Poslovnika Skupštine Crne Gore i članova 7 st. 2 i 14 st. 1. Pravilnika o unutrašnjem redu u zgradi Skupštine Crne Gore. Kako tužioci nisu dokazali da je radnjama na kojima su temeljili tužbeni zahtjev, nad njima izvršena diskriminacija, to ne postoje ni zakonom propisani uslovi kojima bi se tužena obavezala na naknadu tražene nematerijalne štete kao posledice akta diskriminacije.

2.10. Na zahtjev Ustavnog suda, Skupština Crne Gore je dana 02. juna 2020. godine dostavila Pravilnik o unutrašnjem redu u zgradi Skupštine Crne Gore, a koji je bio u primjeni dana 29. i 30. jula 2013. godine.

III RELEVANTNE USTAVNE I KONVENCIJSKE NORME

Mjerodavne odredbe Ustava:

»Član 8

Zabranjena je svaka neposredna ili posredna diskriminacija, po bilo kom osnovu.

Član 17 stav 2

Svi su pred zakonom jednaki, bez obzira na bilo kakvu posebnost ili lično svojstvo.

Član 19

Svako ima pravo na jednaku zaštitu svojih prava i sloboda.

Član 32

Svako ima pravo na pravično i javno suđenje u razumnom roku pred nezavisnim, nepristrasnim i zakonom ustanovljenim sudom.«

Mjerodavne odredbe Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda:

»Član 6 stav 1

Svako, tokom odlučivanja o njegovim građanskim pravima i obavezama ili o krivičnoj optužbi protiv njega, ima pravo na pravičnu i javnu raspravu u razumnom roku pred nezavisnim i nepristrasnim sudom, obrazovanim na osnovu zakona.

Član 14

Uživanje prava i sloboda predviđenih ovom Konvencijom obezbjeđuje se bez diskriminacije po bilo kom osnovu, kao što su pol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijest, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno porijeklo, veza s nekom nacionalnom manjinom, imovno stanje rođenje ili drugi status.«

Protokol broj 12

Član 1

1. Svako pravo koje zakon predviđa ostvariće se bez diskriminacije po bilo kom osnovu kao npr. polu, rasi, boji kože, jeziku, vjeroispovijesti, političkom i drugom uvjerenju, nacionalnom ili društvenom porijeklu, povezanosti sa nacionalnom manjinom, imovini, rođenju ili drugom statusu

2. Javne vlasti neće ni prema kome vršiti diskriminaciju po osnovima kao što su oni pomenuti u stavu 1.

IV MJERODAVNO PRAVO

Zakon o zabrani diskriminacije („Službeni list Crne Gore", broj 46/2010):

»Član 2.

Zabranjen je svaki oblik diskriminacije, po bilo kom osnovu. Diskriminacija je svako neopravdano, pravno ili faktičko, neposredno ili posredno pravljenje razlike ili nejednako postupanje, odnosno propuštanje postupanja prema jednom licu, odnosno grupi lica u odnosu na druga lica, kao i isključivanje, ograničavanje ili davanje prvenstva nekom licu u odnosu na druga lica, koje se zasniva na rasi, boji kože, nacionalnoj pripadnosti, društvenom ili etničkom porijeklu, vezi sa nekim manjinskim narodom ili manjinskom nacionalnom zajednicom, jeziku, vjeri ili uvjerenju, političkom ili drugom mišljenju, polu, rodnom identitetu, seksualnoj orijentaciji, zdravstvenom stanju, invaliditetu, starosnoj dobi, imovnom stanju, bračnom ili porodičnom stanju, pripadnosti grupi ili pretpostavci o pripadnosti grupi, političkoj partiji ili drugoj organizaciji, kao i drugim ličnim svojstvima. Neposredna diskriminacija postoji ako se aktom, radnjom ili nečinjenjem lice ili grupa lica, u istoj ili sličnoj situaciji, dovode ili su dovedeni, odnosno mogu biti dovedeni u nejednak položaj u odnosu na drugo lice ili grupu lica po nekom od osnova iz stava 2 ovog člana, osim ako su taj akt, radnja ili nečinjenje objektivno

i razumno opravdani zakonitim ciljem, uz upotrebu sredstava koja su primjerena i neophodna za postizanje cilja, odnosno u prihvatljivo srazmjernom odnosu sa ciljem koji se želi postići. Posredna diskriminacija postoji ako prividno neutralna odredba propisa ili opšteg akta, kriterijum ili praksa dovodi ili bi mogla dovesti lice ili grupu lica u nejednak položaj u odnosu na druga lica ili grupu lica, po nekom od osnova iz stava 2 ovog člana, osim ako je ta odredba, kriterijum ili praksa objektivno i razumno opravdana zakonitim ciljem, uz upotrebu sredstava koja su primjerena i neophodna za postizanje cilja, odnosno u prihvatljivo srazmjernom odnosu sa ciljem koji se želi postići. Diskriminacijom se smatra i podsticanje ili davanje instrukcija da se određeno lice ili grupa lica diskriminišu po nekom od osnova iz stava 1 ovog člana.«

Poslovnik Skupštine Crne Gore ("Službeni list Crne Gore" broj 7/10):

»Član 67

U radu odbora učestvuju predstavnici predlagača akta i podnosilac amandmana na predlog akta koji se na sjednici razmatra. U protivnom, razmatranje predloga akta se odlaže.

U radu odbora, po pozivu, mogu učestvovati predstavnici Vlade, predstavnici naučnih i stručnih institucija, drugih pravnih lica i nevladinih organizacija, kao i pojedini stručni i naučni radnici, bez prava odlučivanja.

Pravilnik o unutrašnjem redu u zgradi Skupštine Republike Crne Gore:

»Član 7. stav 1 tačka 2.

U zgradu Skupštine osim poslanika, mogu ući:

2) funkcioneri, predstavnici naučnih i stručnih institucija, drugih pravnih lica i nevladinih organizacija i pojedina naučna i stručna lica, kada su pozvani na sjednicu Skupštine, radnog tijela Skupštine ili drugi radni sastanak.

Član 14 stav 1.

Licima pozvanim da prisustvuju sjednici Skupštine i njenih radnih tijela, kao propusnica služi pisani poziv za sjednicu.

V OCJENA USTAVNOG SUDA

3. Podnosioci ustavne žalbe, smatraju da im je osporenom odlukom povrijeđeno pravo na pravično suđenje iz čl. 32 Ustava Crne Gore i člana 6 st. 1 Evropske konvencije za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, a u vezi članova 8 Ustava Crne Gore (princip zabrane diskriminacije) i člana 14 Evropske Konvencije, kao i člana 1 Protokola broj 12 uz Konvenciju.

4. Ustavni sud zapaža da se prigovori istaknuti u ustavnoj žalbi suštinski temelje na nezadovoljstvu odlukama redovnih sudova i revizijskog suda, donesenim u osporenom parničnom postupku. U tom pravcu, Ustavni sud zapaža da podnosioci ustavne žalbe, u suštini, smatraju da su navedeni sudovi u predmetnom parničnom postupku proizvoljno utvrdili činjenično stanje i proizvoljno primijenili pozitivno-pravne propise, da nisu adekvatno obrazložili svoje odluke i da su u postupku koji je prethodio ustavnosudskom diskriminisani, kao i da je na njihovu štetu povrijeđen princip ravnopravnosti stranaka u postupku.

4.1. Sa tim u vezi, Evropski sud za ljudska prava ukazuje da je ustavna obaveza Ustavnog suda zaštita ustavnih prava podnosioca ustavne žaibe, u slučajevima kad su ta

prava povrijeđena odlukom suda ili drugim pojedinačnim aktom nadležnog organa državne ili javne vlasti. Ustaljeno je stanovište Ustavnog suda da je zadatak u prvom redu nadležnih organa državne i javne vlasti da tumače i primjenjuju pravo. Uloga Ustavnog suda ograničena je na ispitivanje jesu li učinci takvog tumačenja, odnosno primjene prava saglasni s Ustavom i jesu li u konkretnom slučaju doveli do povrede ustavnih prava podnosioca ustavne žalbe. U postupcima pokrenutim ustavnom žalbom Ustavni sud se, po pravilu, ne upušta u ispitivanje činjenica, jer njegov zadatak nije bavljenje greškama o činjenicama ili o pravu, osim ako i u mjeri u kojoj te greške mogu povrijediti ljudska prava i slobode zajemčene Ustavom. Ustavni sud u tom smislu svoje odluke zasniva na činjenicama utvrđenim u sudskom postupku, osim ako podnosilac ustavne žalbe ne iznese ozbiljne, relevantne i dovoljne razloge zbog kojih je od tog pravila potrebno odstupiti.

4.2. U postupku koji je prethodio ustavnosudskom, sudovi su utvrdili da je tužena Skupština Crne Gore, odnosno, njeno radno tijelo Odbor za Ekonomiju, finansije i budžet, dana 23.07.2013. godine, sazvalo 22. sjednicu Odbora, zakazanu za 29.07.2013. godine. Predsjednik Odbora je dana 26.07.2013. godine, uputio poziv NVO UPIS, na ime Marka Piletića i Aleksandra Špadijera ispred NVO „ Montenegro Bet, da prisustvuju sjednici, jer je na dnevnom redu te sjednice, pored ostalog bio i predlog Zakona o dopuni Zakona o porezu na dodatu vrijednost, koji su podnijeli poslanici Zoran Vukčević i Zoran Jelić, kao predlagači zakona, na osnovu inicijative Aleksandra Špadijera ispred NVO „Montenegro Bet" i Marka Piletića ispred NVO UPIS, uz podršku 18.340 građana. Podnosiac Sava Grbović je u ime podnosioca NVO UPIS, uputio Odboru dopis od 26.07.2013. godine, kojim se zahvaljuje na pozivu i ukazanoj pažnji, pri tome ne navodeći imena lica koja će doći zakazanog dana na sjednicu Odbora. Dalje je utvrđeno, da je sjednica od 29.07.2013. godine, prekinuta u 13,00 časova i 5 minuta i ista je nastavljena dana 30.07.2013. godine u 09, 00 časova. O nastavku sjednice naknadno je obaviješten predstavnik podnosioca, NVO UPIS, Marko Piletić, putem telegrama br. 00-63-7/13-53/4 od 29.07.2013. godine. Kako to slijedi iz Zapisnika sa navedene sjednice, istoj je sve vrijeme prisustvovao Marko Piletić, zastupajući stavove te NVO, a na isti način je omogućeno i učešće prestavniku druge NVO „Montenegro Bet" Aleksandru Špadijeru.

4.3. Nadalje, redovni sudovi su u ponovnom postupku utvrdili da podnosioci Sava Grbović i Sandra Milić, nijesu imali poziv za 22. Sjednicu Odbora za Ekonomiju, finansije i budžet, zbog čega nijesu mogli da prisustvuju sjednici Odbora i isti su dana 30. jula 2013. godine udaljeni iz Skupštine Crne Gore, shodno uobičajenoj proceduri propisanoj čl. 67 Poslovnika Skupštine Crne Gore i članovima 7 st. 2 i 14 st 1 Pravilnika o unutrašnjem redu u zgradi Skupštine Crne Gore, koji poziv se u smislu navedenih odredbi tretira kao propusnica za ulazak i zadržavanje u zgradi Skupštine. Nadalje, tužiocu drugog reda, podnosiocu NVO Upis, nije onemogućeno prisustvo na navedenoj sjednici odbora, jer je istoj prisustvovao Marko Piletić, kao njegov predstavnik, na kojeg je glasio poziv za sjednicu. U pogledu diskriminacije utvrđeno je da tužioci, nisu dokazali postojanje činjenica iz kojih se može naslutiti da je postojao bilo koji od zabranjenih vidova diskriminacije prema njima.

4.4. Shodno tome, Vrhovni sud je našao da je pravilan zaključak nižestepenih sudova da onemogućavanje tužiocima I i III reda da učestvuju u radu Skupštinskog odbora predstavlja postupanje organa tuženog u skladu sa odredbama člana 67. Poslovnika Skupštine Crne Gore i članova 7 st. 2 i 14 st. 1. Pravilnika o unutrašnjem redu u zgradi Skupštine Crne Gore, dok sa druge strane tužioci nisu dokazali da je radnjama na kojima su temeljili tužbeni zahtjev, nad njima izvršena diskriminacija, te da ne postoje ni zakonom propisani uslovi kojima bi se tužena obavezala na naknadu tražene nematerijalne štete kao posledice akta diskriminacije.

4.5. Ustavni sud podsjeća da, prema ustaljenoj praksi Evropskog suda za ljudska prava i Ustavnog suda, član 6. stav 1. Evropske konvencije obavezuje sudove, između ostalog, da obrazlažu svoje presude. Ova obaveza, međutim, ne može biti shvaćena kao obaveza da se u presudi iznesu svi detalji i daju odgovori na sva pitanja i iznesu argumenti. Po ocjeni Ustavnog suda, u presudi prvostepenog suda dato je detaljno obrazloženje stavova u pogledu utvrđenog činjeničnog stanja i primijenjenog materijalnog prava, koje je prihvatio i instaciono viši sud kao i revizioni sud. Domaći sudovi imaju određenu diskrecionu ocjenu u vezi sa tim koje će argumente i dokaze prihvatiti u određenom predmetu, ali istovremeno imaju obavezu da obrazlože svoju odluku tako što će navesti jasne i razumljive razloge na kojima su tu odluku zasnovali (Evropski sud za ljudska prava, *Suominen protiv Finske broj 37801*, presuda od 1.jula 2003).

4.6. Kada je u pitanju odluka suda više instance (u konkretnom slučaju Vrhovnog suda Crne Gore) dovoljno je da obrazloženje odluke sadrži slaganje s utvrđenjem nižestepenog ili sudećeg suda tako što će viši sud u obrazloženju svoje odluke inkorporirati ili uputiti na razloge i obrazloženja nižestepenog suda ili na drugi način ukazati da se slaže sa njim (Evropski sud, *Garcia Ruiz protiv Španije*, 1999-I, 31 EHRR 589 GC). Najzad, kada se radi o odluci višeg suda suštinski zahtjev je da viši sud ukaže da je razmotrio pitanja istaknuta u žalbi koja su bila od suštinskog značaja; da je u slučaju neslaganja sa odlukom nižestepenog suda, neslaganja zasnovao na njenoj procjeni (Evropski sud, *Helle protiv Finske*, 1997-VIII, 26 EHRR 159) i da žalbu nije odbio prije nego što je prethodno razmotrio (Evropski sud, *Lindner i Hammermayer protiv Rumunije*, HUDOC 2002). Isto tako, konačne odluke žalbenih sudova ne moraju imati iscrpna obrazloženja (Evropska komisija za ljudska prava, *odluka 8769/07 od 16. jula 1981*, OI 25), već obrazloženja koja se tiču relevantnih žalbenih navoda, koje je takvima sud ocijenio.

4.7. Ustavni sud je utvrdio da su nadležni sudovi svoje odluke valjano obrazložili, dajući pri tom za svoja stanovišta jasne i valjano utemeljene razloge. Vrhovni sud je odbio reviziju kao neosnovanu, razmotrivši pri tom sve relavantne navode iz iste. Sa druge strane, istaknuti prigovori u ustavnoj žalbi iscrpljuju se u ponavljanju razloga, kojim su se prilikom odlučivanja bavili redovni sudovi, ističući u obrazloženju svojih presuda detaljne razloge za svoju odluku. Stoga, imajući u vidu činjenice i dokaze provedene u postupku koji je prethodio ustavnosudskom, kao i obrazloženje dato u osporenoj odluci, po ocjeni Ustavnog suda, isto nije uticalo na zakonitost sprovedenog postupka.

4.8. Nadalje, Eropski sud za ljudska prava je u presudi Anđelković protiv Srbije, od 9. aprila 2013. godine, izrazio stav da zadatak Suda nije da preuzima ulogu domaćih sudova. Prvenstveno je na domaćim vlastima, posebno sudovima, da riješe probleme tumačenja domaćeg zakonodavstva (vidi, među mnogim autoritetima, Brualla Gomez de la Torre protiv Španije, 19, decembar 1997. godine, stav 31., Izveštaji o presudama i odlukama 1997 VIII). U tom slučaju, Sud neće postavljati pitanje tumačenja domaćeg prava od strane domaćih sudova, osim u slučaju očigledne proizvoljnosti (vidi, mutatis mutandis, Adamsons protiv Letonije, broj 3669I03, stav 118,, 24, jun 2008. godine), drugim riječima, kada uoči da je primjena prava od strane domaćih sudova u određenom slučaju bila očigledno pogrešna ili takva da su izvedeni proizvoljni zaključci ili uskraćivanje pravde (vidi, mutatis mutandis, Farbers i Harlanova protiv Litvanije (odluka), broj 57313I00, 6. septembar 2001. godine, i, mada u kontekstu člana 1, Protokola broj 1, Beyeler protiv Italije (VV], broj 33202I96, stav 108„ECHR 20OO-I).

4.9. Dakle, u postupku povodom ustavne žalbe, Ustavni sud nije žalbeni sud u odnosu na sudove čije se odluke osporavaju, već sud koji utvrđuje da li je u postupku odlučivanja o ustavnim pravima i obavezama, došlo do nedopuštene povrede osnovnih sloboda i prava. Međutim, kako i pogrešna primena materijalnog prava, može dovesti do povrede prava na pravično suđenje, to je u određenim situacijama, koje prvenstveno zavise od ustavnopravnih razloga navedenih u ustavnoj žalbi, Ustavni sud ovlašćen da cijeni da li je sa stanovišta primene materijalnog prava povređeno pravo na pravično suđenje.

5. Ustavni Sud zapaža, da se podnosioci žale, da im je u postupku pred redovnim sudovima povrijeđeno pravo na zabranu diskriminacije iz člana 8 Ustava Crne Gore i člana 14. Evropske konvencije, te čl. 1. Protokola broj 12 uz Evropsku Konvenciju.

5.1. Naime, shodno čl. 8 Ustava Crne Gore zabranjena je svaka neposredna ili posredna diskriminacija po bilo kom osnovu, dok je čl. 14 Evropske konvencije o ljudskim pravima propisano da se uživanje prava i sloboda predviđenih ovom Konvencijom obezbjeđuje bez diskriminacije po bilo kom osnovu, kao što su pol, rasa, boja kože, jezik, vjeroispovijest, političko ili drugo mišljenje, nacionalno ili socijalno porijeklo, veza s nekom nacionalnom manjinom, imovno stanje rođenje ili drugi status. Takođe, čl. 1. Protokola broj 12 uz Evropsku Konvenciju propisano je da svako pravo koje zakon predviđa ostvariće se bez diskriminacije po bilo kom osnovu kao npr. polu, rasi, boji kože, jeziku, vjeroispovijesti, političkom i drugom uvjerenju, nacionalnom ili društvenom porijeklu, povezanosti sa nacionalnom manjinom, imovini, rođenju ili drugom statusu, te da se javne vlasti neće ni prema kome vršiti diskriminaciju po navedenim osnovima.

5.2. Međutim, Ustavni sud napominje da prema pravnoj praksi Evropskog suda, pravo na zabranu diskriminacije iz člana 14. Evropske konvencije je akcesorno pravo. To znači da ovaj član ne osigurava nezavisno i samostalno pravo na nediskriminaciju, već se na diskriminaciju prema ovom članu može pozvati samo u vezi sa «uživanjem prava i sloboda garantovanih Evropskom konvencijom». U konkretnom slučaju, iako to eksplicitno ne navodi,

iz navoda ustavne žalbe proizlazi, da se podnosioci žale da su diskriminisani u vezi s pravom na pravično suđenje.

5.3. Ustavni sud podsjeća na praksu Evropskog suda, prema kojoj diskriminacija postoji samo ako se osoba ili grupa osoba u istoj situaciji različito tretiraju, a ne postoji neko objektivno i razumno opravdanje za različit tretman (vidi Evropski sud, Belgijski predmet o jezicima, presuda od 23. jula 1968, serija A, broj 6). Ustavni sud, prije svega, mora utvrditi je li se prema podnosiocu postupalo različito od drugih u istoj ili sličnoj situaciji. Svako različito postupanje se smatra diskriminacijskim ukoliko nema razumno i objektivno opravdanje, odnosno ukoliko ne slijedi zakoniti cilj ili ako nema razumnog odnosa proporcionalnosti između upotrijebljenih sredstava I cilja koji se želi postići.

5.4. Sa tim u vezi, Ustavni sud napominje da kada se pozove na član 8 Ustava Crne Gore, kao i na član 14 Evropske Konvencije i član 1 Protokola broj 12 uz Konvenciju, na podnosiocu zahtjeva leži teret dokazivanja da je diskriminisan. Dovoljno je da on dokaže da je postupanje prema njemu bilo nepovoljnije nego prema nekom drugom u uporednoj (analognoj) situaciji, a da je ta razlika u postupanju zasnovana na jednom od zabranjenih osnova. Nakon što podnosilac to dokaže, teret dokazivanja se prebacuje na tuženu, koja treba dokazati da postoji „objektivno" i „razumno opravdanje", takvog različitog postupanja. Ona prije svega mora pokazati da je to različito postupanje imalo „legitiman cilj" i da je postojao „razuman odnos srazmjernosti između primijenjenih sredstava i cilja čijem se ostvarenju težilo". Ako tužena to ne uspije pokazati, da je postupanje koje podnosilac osporava imalo legitiman cilj, postojale bi povrede navedenih članova Ustava i Konvencije koje se odnose na zaštitu od diskriminacije.

5.5. Međutim, odluke redovnih sudova i Vrhovnog suda Crne Gore, zasnivaju se na zakonito provedenom postupku i na ustavnopravno prihvatljivom tumačenju i primjeni mjerodavnog prava, na činjenično stanje koje je utvrđeno u sudskom postupku. U odnosu na to sudsko utvrđenje, Ustavni sud napominje da uopštenim tvrdnjama u ustavnoj žalbi podnosioci nijesu ukazali na tačno određene dokaze koji su izvedeni tokom postupka, koji je prethodio ustavnosudskom, a iz kojih bi proizilazilo da su dokazli svoje tvrdnje o diskriminaciji po ma kojem osnovu, a posebno da je razlog udaljenja iz prostorija Skupštine Crne Gore, to što je jedan od podnosilaca, Sava Grbović, kako sam tvrdi „bezbjedonosno interesantna ličnost" ili njegovo „nepripadanje političkoj ideologiji predsjednika Skupštine CG". Shodno tome, iz obrazloženja odluka koje su predhodile ustavnosudskom postupku, jasno proizilazi da je postupanje Skupštine Crne Gore u skladu sa legitimnim ciljem, jer je isto usmjereno na poštovanje uobičajene procedure predviđene Poslovnikom i Pravilnikom o unutrašnjem redu u zgradi Skupštine Crne Gore, a kojim postupanjem nije prekoračen "razuman odnos srazmjernosti između primijenjenih sredstava i cilja čijem se ostvarenju težilo".

5.6. Nadalje, Ustavni sud napominje da se pravičnost postupka ocjenjuje na osnovu postupka kao cjeline *(Evropski sud za ljudska prava, Barbera, Messeque i Jabardo protiv Španije, presuda od 6. decembra 1988. godine, serija A, broj 146, stav 68)*. Pravo na pravični

postupak obavezuje sud da predoči razloge presude koji strankama omogućavaju da djelotvorno koriste raspoložive pravne ljekove. Princip pravičnog suđenja, takođe zahtijeva da se sud pozove na određenu pravnu normu, jer pravna osnova presude ne smije da bude proizvoljna tj.van konkretnog predmeta.

5.7. Shodno navedenom, Ustavni sud zapaža da su sudovi iscrpno i detaljno analizirali sve prigovore koje su podnosioci istakli, uključujući i sva pitanja koja su ponovo postavili u ustavnoj žalbi, te da su u odnosu na te prigovore dali jasna i detaljna obrazloženja koja, po mišljenju Ustavnog suda, ne ukazuju na bilo kakvu proizvoljnost u odlučivanju i arbitrarnu primjenu materijalnog prava u odnosu na podnosioce ustavne žalbe.

6. Nadalje, u vezi sa prigovorima kojima podnosioci ukazuju na kršenje principa ravnopravnosti strana, Ustavni sud primjećuje da podnosioci navedeni prigovor obrazlažu u kontekstu ocjene dokaza i primjene pozitivno-pravnih propisa, te datog obrazloženja, što je Ustavni sud već ispitao. S obzirom na navedeno, Ustavni sud nalazi da podnosioci nijesu ponudili bilo kakve druge argumente u tom pogledu, odnosno da nema dokaza koji bi ukazivali da su redovni sudovi i revizoni sud prilikom odlučivanja o građanskim pravima podnosilaca prekršili princip „jednakosti oružja". Ustavni sud ukazuje da taj princip, u kontekstu građanskog postupka, podrazumijeva da obijema stranama mora biti data razumna mogućnost izlaganja svog predmeta, uključujući i iznošenje dokazne građe, pod uslovima koji ih ne stavljaju u znatno podređen položaj u odnosu na protivnika (*Dombo B.V. protiv Holandije, presuda od 27. oktobra 1993. godine, serija A, broj 274, str. 19).* Ustavni sud zapaža, iz obrazloženja presuda redovnih sudova i Vrhovnog suda Crne gore, da su podnosioci i tužena u predmetnom postupku bili zastupani po punomoćniku, da im je omogućeno predlaganje i izvođenje dokaza i da su imali priliku suprostaviti se svojim navodima i argumentima drugoj strani, pod uslovima koji nisu podređeni u odnosu na suprotnu stranu.

7. U konačnom, Ustavni sud konstatuje da podnosioci ustavne žalbe nijesu ponudili relevantne argumente koji bi opravdali njihove tvrdnje, da je na bilo koji način došlo do povrede ustavnih prava na koja su se pozvali, osim što su nezadovoljni rezultatom postupka u kojem je donesena osporena odluka. Stoga, Ustavni sud smatra da u okolnostima konkretnog slučaja nijesu dovedeni u pitanje pravo na obrazloženu sudsku odluku i princip jednakosti strana u postupku, te da podnosioci u postupku koji je prethodio ustavnosudskom nisu diskriminisani, jer su nadležni sudovi u obrazloženju presuda valjano razmotrili sve žalbene i revizione navode podnosilaca, dajući za svoje stanovište jasne i prihvatljive razloge, pa se ne može zaključiti da nije odlučeno o žalbenim odnosno revizionim navodima podnosilaca, na način koji bi doveo u pitanje pravičnost postupka kao cjeline.

8. Ustavni sud je razmotrio i presude Evropskog suda za ljudska prava: *Tolswtoy Miloslavsky protiv Ujedinjenog Kraljevstva, Steel i Morris protiv Ujedinjenog Kraljevstva i Lepojić protiv Srbije*, na koje su se podnosioci pozvali u ustavnoj žalbi i ocijenio da se iste, iz

prednje navedenih razloga, ne mogu primijeniti na konkretan slučaj i nijesu od uticaja na drugačiju odluku.

9. Iz iznijetih razloga, Ustavni sud je, sagledavajući postupak, koji je prethodio podnošenju ustavne žalbe, kao jedinstvenu cjelinu, ocijenio da je isti vođen na način kojim je podnosiocu ustavne žalbe bilo obezbijeđeno pravo na pravično suđenje, iz člana 32 Ustava Crne Gore i člana 6 stava 1 Evropske konvencije.

Na osnovu iznijetih razloga, odlučeno je kao u izreci.

U-III br. 11/18
30. septembar 2020. godine
Podgorica

Predsjednica Vijeća,
Desanka Lopičić,s.r.

ZA TAČNOST OTPRAVKA
OBRADIVAČ USTAVNO - SUDSKOG PREDMETA